

Christian 9. Litografi efter fotografi. Udført af P. Gemzøe. 1863

39. Statsrådets forhandlinger om novemberforfatningen 1863

Statsrådsprotokollens referat af møderne den 16. og 18. november 1863.

(Statsrådets forhandlinger om Danmarks udenrigspolitik 1863-1879. v. Aage Friis. 1946. s. 18-30)

Statsrådsmødet den 16. November 1863 på Christiansborg

Hans Majestæt Kongen åbnede mødet med at udtale, hvor dybt han, som havde modtaget så mange velgerninger af Kong Frederik den Syvende, følte ved det sorgens budskab, som nu vil være nået over hele landet om kongens død. Han følte til fulde den ansvarsfulde byrde, som hviler på hans skuldre, men han satte sin lid til Vorherre og til det danske folk, som havde vist ikke alene dets sidste, for det uforglemmelige konge, men også dets tidligere konger sin kærlighed, og han havde det håb, at når han i Gerning vi-

ser, at han har et dansk hjerte, som han for sig føler at han har, vil det gå. Han håbede også, at det, da der foruden de danske landsdele er andre landsdele, som kunne fordre af deres konge de samme følelser, vil lykkes ham med de her forsamlede medlemmer af Geheimestatsrådet – thi han stoler på dem – at opnå, at der atter tilvejebringes et broderligt forhold mellem de forskellige landsdele, hvoraf monarkiet består. ...

Kongen aflagde derefter ed på grundloven og på fællesforfatningen af 1855.

Efter at Hans Majestæt dernæst havde ytret, at Allerhøjstamme (: kongen) ventede meddelelse fra konseilspræsidenten (: statsministeren), når han ønskede igen Geheime-statsråd samlet, bemærkede konseilspræsidenten, at der forelå adskillige sager til foretagelse og navnlig da det af rigsrådet vedtagne udkast til Grundlov for Kongeriget Danmarks og Hertugdømmet

Slesvigs fællesanliggender med hensyn til hvilket han allerede tidligere havde udtalt sig for Hans Majestæt.

Hans Majestæt Kongen ytrede, at det, hvad dette udkast angik, er, da han hverken vil overile sig i den ene eller i den anden retning, hans ønske ikke at tage nogen endelig bestemmelse, forinden han, der var fraværende da udkastet i sin tid blev forelagt i Geheimestatsrådet, er blevet nærmere bekendt med sagen, hvorfor han ønskede den udsat i nogle dage.

Konseilspræsidenten bemærkede, at det, som forholdene er, er – hvad han også allerede havde tilladt sig at udtale for Hans Majestæt – ønskeligt, at denne sag snart bliver afgjort – til ikke nu straks at tage bestemmelse ville der findes naturlig grund -, idet han antog, at hvis sagen står hen i længere tid, vil der på den ene side herhjemme fremtræde forskellige ytringer, som man helst måtte ønske ikke fandt sted, og på den anden side vil udefra ske skridt, som måske ville vanskeliggøre, hvad her senere besluttet. Der var igen fra den herværende prøjsiske gesandt kommet en meddelelse om, at han havde fået en depeche fra sin regering, hvori udtales, at man måtte fra prøjsisk side i højeste grad beklage, om den kongelige regering gik frem med at gennemføre forfatningsændringen, da dette meget ville vanskeliggøre en mindelig afgørelse. Det var første gang, at der fra den prøjsiske regering var kommet noget sådant med hensyn til forfatningsudkastet, og der kunne måske nu være tendens for den til at søge at vinde popularitet ved i den retning at gå frem imod os; men har den prøjsiske regering den hensigt, så vil den netop finde en forøget anledning til at træde frem dermed og søge at skaffe sig gehør for de venskabelige magter, når den ser, at der her ventes med at tage bestemmelse om forfatningsudkastet. Han

skulle med hensyn hertil endnu fremhæve, at han fra den kongelige gesandt i Frankfurt havde for kort siden fået en meddelelse, hvorefter det for ham fra en aldeles pålidelig kilde var udtalt, at Østrig nu ønskede forfatningssagens snarest mulige afgørelse, da også derved afgørelsen af den holstenske sag ville lettes, og skulle nu, uagtet der i så henseende ikke haves nogen kendsgerning, den vending foregå, at Østrig kunne finde det i dets interesse ikke at gå frem mod os, men at søge at trække sig tilbage, ville dette sandsynligt nok kunne have indflydelse på at drive Prøjsen frem i modsat retning.

Hans Majestæt Kongen ytrede, at Allerhøjstamme ikke anså det for at være af så stor betydning, hvad stemningen hos Østrig og Prøjsen er med hensyn til forfatningsudkastet, men at det navnlig kommer an på, hvad Frankrig og England tænker om det.

Konseilspræsidenten bemærkede, at dersom man direkte ville spørge hos det franske og engelske kabinet om deres mening angående forfatningsudkastet, ville man ganske sikkert få det svar, at de ikke kunne indlade sig på at bedømme dette; og det ville desuden også være misligt at give fremmede kabinetter lejlighed til at udtale sig om en sådant rent indre anliggende.

Statsrådsmødet den 18. November 1863 på Christiansborg

På forespørgsel af Hans Majestæt, om der var kommet efterretninger af nogen betydning fra udlandet, ytrede konseilspræsidenten, at han ingen sådanne havde at meddele. Han havde allerede tidligere haft lejlighed til at omtale for Hans Majestæt, at han fra den herværende engelske gesandt havde modtaget den mundtlige ytring, at han fra sin regering havde fået et telegram,

der gik ud på, at man fra engelsk side ikke kunne indlade sig på nogen udtalelse med hensyn til de indre forhold i Danmark, navnlig hvad forfatnings-sagen angik, men at man måtte ønske, at der intet skete, som kunne virke forstyrrende ind på en fredelig mediation (: mægling).

Hans Majestæt kongen bemærkede, at dette forekom ham som et vink til os fra England, at vi skulle være var-somme med gennemførelsen af den nye forfatning.

Konseilspræsidenten erindrede, at den slags ytringer som den, hvorom talen her er, kunne man efter hans erfaring ikke lægge stor vægt på, og på den måde ville altid, kunne man forud vide, selv de venskabelige magter udtale sig. Hovedspørgsmålet må være, hvorledes vi selv må opfatte forfatningssagen; udefra er der om den hele sag talt så mærkværdigt lidet fra alle sider, at han tror, at alle har været enige i at den vej, som er slået ind ved forfatningsudkastet, måtte Danmark gå.

Hans Majestæt Kongen kunne dog ikke andet end anse de ytringer, som nu var kommet fra England, for især vigtige, og han syntes, som han før bemærkede, at de var ligesom et vink med hensyn til forfatningsudkastet. Grunden, hvorfor Hans Majestæt havde i dag samlet Geheime-statsrådet, var netop at bringe forfatningssagen på ny under omhandling, og han måtte tilstå, at det efter hans overbevisning ville have været langt heldigere for landet, om udkastet til den nye forfatning ikke havde været forelagt. Han var imidlertid ganske sikkert kommet i en forunderlig stilling ved at Frederik den Syvende havde lukket sine øjne i det øjeblik han ville underskrive forfatningen, thi det var derved blevet ligesom en arv, der var efterladt Hans Majestæt, en slags pligt for ham, nu at underskrive den. Ministeriet vidste, at Hans

Majestæt altid havde været gennemtrængt af overbevisningen om at det rigtigste og klogeste for hele landet er helstatspolitikken, og Allershøjstsammes ønske vil også fremdeles gå ud på, at en helstat atter kan komme i stand.

Hans Majestæt Kongen ytrede derefter, at Allershøjstsamme ville underskrive forfatningsloven og at han håber, at det med Guds hjælp vil være til landets gavn.

Efter Hans Majestæts allerhøjeste befaling blev derpå den af konseilspræsidenten nedlagte allerunderdanigste forestilling om allerhøjeste stadfæstelse af den af Rigsrådet vedtagne Grundlov for Kongeriget Danmark og Hertugdømmet Slesvigs fællesanliggender oplæst; hvorefter Hans Majestæt forsynede loven med sin allerhøjeste underskrift, idet han gentog, at ansvaret hvilede på ministeriet, og at han nødigt underskriver, fordi han frygter for, at det vil føre landet til ulykker, men da han anser det som en arv, hans højsalige forgænger har efterladt ham, og da han er gennemtrængt af den overbevisning, at Denne ville have underskrevet loven, gør han det som en pligt.

Den af Hans Majestæt underskrevne lov blev derefter kontrasigneret af samtlige ministre.

Kilde:

Den danske revolution 1830-1866

© 1999 Olaf Søndberg og Forlaget Systime A/s

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Redaktion: Knud Ryg Olsen

Sat med ITC Garmond 11/12,5

Omslagsillustration: Vilhelm Rosenstand: Ottende

Brigades Angreb ved Dybbøl 18.4.1864. Det

Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød.

Trykt hos Narayana Press, Gylling

Printed in Denmark 1999

ISBN 87-616-0064-4

1. udgave, 1. oplag

Forlaget Systime A/s

Skt. Pauls Gade 25

DK-8000 Århus C

Tlf: 86 18 14 00

Fax: 86 18 14 05

www.systime.dk

e-mail: systime@systime.dk

Forlaget Systime er medlem af:

Software Information & Industry Association